

La Canònica de Lladó, nou-cents anys d'història

Pere Vayreda i Olivàs. *El priorat de Lladó i les seves filials*. Biblioteca Balmes, Barcelona, 1930. 334 pp. Reedicció facsimil, 1989. Diputació de Girona i Ajuntament de Lladó.

En el marc de les celebracions de mil·lenari de Catalunya, la Diputació de Girona i l'Ajuntament de Lladó han procedit, amb motiu de la commemoració dels 900 anys de la Canònica de Lladó, a la reedicció facsimil de l'obra de Pere Vayreda i Olivàs: *El priorat de Lladó i les seves filials*. L'obra original, publicada el 1931, totalment introbable, es reedita amb la inclusió d'un pròleg inèdit de l'autor, escrit el 1922, que ha estat localitzat, juntament amb l'original manuscrit, a l'arxiu parroquial.

El priorat de Lladó i les seves filials és una obra feta des de l'erudició i amb la curiositat pròpia de qui s'ha acostumat a conèixer amb pergamins i papers dels seus avantpassats, hisendats importants, que li haurien permès l'aprenentatge necessari per afrontar la documentació imprescindible per escriure aquesta obra.

Pere Vayreda es val de totes les fonts documentals al seu abast. Té en compte les obres de l'escola històrica de Bellpuig de les Avellanets (Caresmar hauria esmerçat esforços en la reconstrucció de la història de Santa Maria de Lladó) i hi afegeix molt material de primera mà: revisa la documentació de l'arxiu prioral, la que restava a la seva època, a ben segur superior a l'existent a hores d'ara, i també té en compte la documentació patrimonial, «del meu arxiu pairal de can Olivàs de Lladó» procedeix, per exemple, el document 52. Quan l'any 1985 vàrem acudir a l'arxiu parroquial, ens varen ser mostrats poca cosa més que els sacramentals i llibres de testaments; amb tot, però, i per als qui vulguin completar aquesta obra, en els arxius patrimonials de Lladó hi ha material per a fer-ho, de manera indirecta, en tant que tracten els afers d'aquestes famílies i els seus patrimonis.

Al costat de la documentació escrita sobre pergami i paper, se serveix també de qualsevol inscripció epigràfica, que deixa transcrita en el text (pp. 45, 48, 58, 59, 67, 68, 114, 128), i també dels diferents escuts heràldics dels priors, amb dibuixos de Francesc Vayreda.

L'exposició, després d'una introducció geogràfica-històrica, amb referència a troballes arqueològiques del propi autor, queda dividida en dues parts: la canonja (1089-1592) i la col·legiata (1592-1852). La separació es basa en una butlla papal que disposa la secularització dels capítols



Pere Vayreda i Olivàs

agustinians, a partir de la qual els canonges han de ser escollits des de Roma. Al llarg de l'obra combina la successió dels priors (a l'apèndix I presenta el priorologi de Santa Maria) emmarcant-la en la situació general del país per evitar caure, com diu en el pròleg, «en les estretors (del cinyell) localista». I, certament, que ho aconseguix.

La primera part es destina als orígens. La restauració de la vida monàstica en la data del 1089, objecte i excusa per a aquesta edició, i el progressiu engrandiment del patrimoni que pot ser apreciat en el seu muntant global en l'inventari dels béns de 1587 (transcrit en el document 56) i en un memorial dels rèdits (document 69), i també en els diferents capítols que destina a les filials: la parròquia de Sant Feliu de Lladó, Santa Maria del Vilar (Vallès-pir), Sant Tomàs de Riudeperes (Osona) i les de la baronia de Creixell: capellanies dels castells de Creixell i Pontós i el dret de patronat sobre les capellanies curades de Sant Andreu de Borrassà. A unes referències a les construccions arquitectòniques, segueix l'organització interna i les funcions assistencials desenvolupades per la canònica agustiniana, i menció especial mereix el capítol destinat a l'estudi del govern local de la vila amb jurisdicció compartida entre el priorat i la corona, aquesta darrera en possessió de la jurisdicció civil i criminal, a partir d'una sentència arbitral de 1319 (document 40), que demostra el paper que jugava la institució prioral. Un simple exemple. És el prior el que cada any presideix el nomenament de cònsols i obrers, i és a ell a qui han de donar comptes en acabar l'exercici del seu càrrec.

La segona part és, per a l'autor, el període de la decadència. L'apreciació és subjectiva, sobretot si tenim en compte el temps del priorat de Verdaguier (1737-1780), que marca una fase important en la recuperació i augment de les rendes del priorat: torna a cobrar els drets de patronat sobre la doma de Sant Feliu de Lladó; pledeja per mantenir els furs sobre el Vilar, amenaçats pel bisbe de Perpinyà; representa recurs per recuperar els títols sobre Riudeperes, per bé que no reeixí i, finalment, hagué de defensar la col·legiata davant la pretensió de la mitra gironina d'incorporar les seves rendes. Reorganització interna i, perquè no, reacció feudal marquen el període.

D'altra banda, i si en la primera part destaca l'estudi del govern local, en aquesta segona mereix especial menció la compilació de la consuetud de Santa Maria de Lladó obeint una disposició episcopal de 1629 (document 62), veritable estatut de la vida de la institució i amb una forta incidència sobre la comunitat pagesa segons ha estudiat, recentment, J.M. Puigvert. Aquests costums, juntament amb els de Sant Feliu, que podem trobar en el volum de testaments de 1732-1820 de l'arxiu parroquial, inèdits, podrien donar llum a la incidència d'aquestes dues institucions sobre la comunitat de Lladó, i també a les relacions que s'establien entre ambdues. Es demostraria, una vegada més, el paper de l'església en l'ordenament de la vida quotidiana a l'època moderna; incidència mai prou ponderada. Si més no, queda demostrada quan, a final del segle XVIII, arran d'un canvi de data en la celebració de la festa patronal de Sant Llambert es produí un veritable conflicte local, amb formació de dos bàndols, els pinsans i els esparvers, que no acabà fins el retorn de la festivitat en la data tradicional.

El volum acaba amb un recull de 76 documents que transcriu en l'apèndix III, molts d'ells en l'actualitat introbables, que són una veritable mina per als estudiosos. Finalment, un índex onomàstic facilita el maneig de l'obra.

Quan tant sovint es fa menció a la nova història local, val la pena recordar obres com la de Pere Vayreda i Olivàs que, més de cinquanta anys enrera, utilitzen fonts que tot just ara semblen descobrir la història «acadèmica». Per això hem de considerar un encert aquesta reedicció. Era de justícia fer-la.

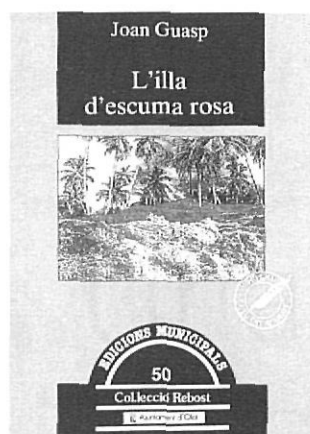
PERE GIFRE I RIBAS

SIS VISIONS SOBRE
Josep Pla

*el mar, a
matigoris,
però que a
la força del*

Narcís-Jordi Aragó,
Josep Martinell, Jaume
Reixach, Antoni M.
Rigau, Ramon Sala i
Josep Valls. *Sis Visions
sobre Josep Pla*.
Associació d'Amics de
Josep Pla. Girona, 1989.
138 pp.

Les visions que trobareu en aquest llibre són paral·leles a un seguit de conferències que s'han desenvolupat a sis localitats de les comarques de Girona que, d'una forma o una altra, han viscut el món de Josep Pla.



Joan Guasp *L'illa
d'escuma rosa*.
Il·lustracions de Katy
Guasp. Ajuntament
d'Olot 1989. Edicions
Municipals, Col·lecció
Rebost, Núm. 50. 79 pp.

Aquesta obra, mereixedora del premi Contes per a Nens, atorgat per la Caixa de Girona, dintre dels Premis Ciutat d'Olot, és un cant d'esperança a la recerca d'un món més espiritual, un món que permeti viure les fantasies dels infants.

JOSEPMIQUEL SERVIÀ
JERARCA DE LA LLUM



AMB VINT FOTOGRAFIES DE
JORDI BASTART
COLUMNA

Josepmiquel Servià.
Jerarca de la llum.
—dinou poemes i una
cançó—. Amb vint
fotografies de Jordi
Bastart. Columna
Edicions, 2a. ed., 1989.

Seguir el fil de la proposta que Josepmiquel Servià i Jordi Bastart ens fan, és cercar aquell ritme o «tiempo» que les bones lletres i les belles arts sempre han exigint i que en el fons són experiències visuals d'aquella imaginació que colpeix l'esperit i fibla els nostres sentiments.

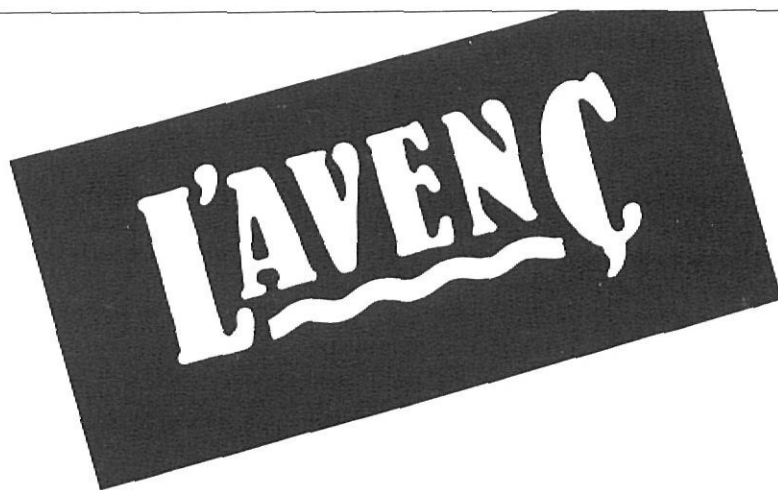
Girona, maig de 1989
L'ÈPOCA FRANQUISTA
Estudis sobre les comarques gironines



Quaderns del Cercle
5

L'època franquista.
Estudis sobre les
comarques gironines.
Girona. Cercle d'Estudis
Històrics i Socials, 1989.
196 pp (Quaderns del
Cercle, 5).

Aquest llibre col·lectiu aplega deu treballs sobre aspectes puntuals de la història política, social i cultural de les comarques de Girona, basats en fonts documentals de primera mà. El volum s'ha d'entendre com una segona part o un complement de la publicació que l'any 1986 va ser dedicada a la guerra civil dins la mateixa col·lecció.



NÚM. 126. MAIG 1989

Dossier: El règim franquista a Catalunya. La instauració d'un nou ordre social, per B. de Riquer, P. Ysàs, C. Molíner, X. Marcet, C. Mir i J. Clara. **Temes:** Covards i herois en les arrels mítiques de Catalunya, per Paul Freedman. **Història i Societat:** Conversa amb Stuart Woolf, per J. Fontana. **Quaderns d'Amèrica** núm. 8: Nicaragua, 10 anys després.

NÚM. 127. JUNY 1989

Dossier: El Rosselló a l'època contemporània, per A. Marcet, S. Caucanas, R. Sala, E. Renay, J. Sagnes, P. Verdager i J. Becat. **Temes:** Adéu al moviment obrer?, per Eric Hobsbawm. **Història i Societat:** Conversa amb Georges Duby: Vida pública i vida privada, per Reyna Pastor. **Plecs d'història local** núm. 21: Història oral i història local.

L'AVENÇ, REVISTA D'HISTÒRIA, Consell de Cent, 278, 1r. 2a. 08007-Barcelona. Tel. 317 08 24 - Fax 317 08 93